

Zdravlje u Međimurskoj županiji

O Zavodu za javno zdravstvo Međimurske županije

Marina Payerl-Pal

Zavod za javno zdravstvo Međimurske županije

Zavod za javno zdravstvo Međimurske županije osnovan je 1995. godine., u sklopu kojeg od samog početka djeluju dvije djelatnosti: Mikrobiološki laboratorij i Higijensko-epidemiološka služba. Za godinu dana zaživjela je Služba za socijalnu medicinu (1996.), danas Djelatnost za javno zdravstvo, a 1998. Zavodu se priključuje Školska medicina (1998.) te Služba za prevenciju mentalnog zdravlja, izvanbolničko liječenje i prevenciju ovisnosti, koja je započela svoj rad u okviru Centra za liječenje ovisnosti pri Međimurskoj županiji.

ZZJZ zdravstvena je ustanova koja skrbi o zdravstvenom stanju pučanstva kroz svoje djelatnosti te surađuje sa svim zdravstvenim ustanovama na svom području, školskim ustanovama, raznim udrugama, brojnim institucijama te županijskim, gradskim i mjesnim vlastima. Redovito surađuje s ostalim zdravstvenim institucijama, među kojima, ističem Hrvatski zavod za javno zdravstvo, Kliniku za infektivne bolesti, ostale klinike, bolnice i Zavode te druge zdravstvene ustanove izvan našeg područja. Bilježi vrlo vrijednu suradnju i sa Zavodom za zdravstveno varstvo Murska Sobotica.

Međimurska županija je najmanja županija po površini u Republici Hrvatskoj, ali je najgušće naseljena, s najmanjim udjelom stanovništva starijeg od 65 godina. U odnosu na ostale zdravstvene ustanove u Županiji, našu karakterizira relativno kratak staž Zavoda od svega petnaest godina postojanja. Uspriješ, u tom periodu Zavod je razvio svoje djelatnosti te postao prepoznatljivo ime u brojnim preventivnim aktivnostima, promociji zdravlja, provođenju primarne razine zdravstvene zaštite na području školske medicine, higijensko epidemiološke zdravstvene zaštite, prevencije ovisnosti kao i u pružanju dijagnostičkih usluga iz mikrobiološke domene.

Najstarija djelatnost po postojanju je **Mikrobiološki laboratorij** koji je osnovan 1963. godine. Osnivač laboratorija je prim. Franjo Hlebec, dr.med., spec.epidemiolog i spec.mikrobiolog koji je ustrajno gradio i mudro vodio laboratorij usprkos svim poteškoćama na koje je nailazio. Nažalost, nije dočekao umirovljenje, već je završio svoj radni i životni vijek prerano.

Tijekom svog postojanja Mikrobiološki laboratorij je mijenjao ustanove u okviru kojih je radio, ali je kontinuirano razvijao mikrobiološku dijagnostiku u svim njezinim segmentima-bakteriologija, serologija, parazitologija, mikobakteriologija. Proširivao je svoju dijagnostiku prema zahtjevima struke i potrebama kolega iz primarne zdravstvene zaštite i bolnice, a u cilju pouzdanosti i kvalitetne obrade uzoraka bolničkih i izvanbolničkih pacijenata pratiti razvoj u svim granama medicine. Radno vrijeme prilagodio je radu liječnika u primarnoj zdravstvenoj zaštiti te na taj način omogućio dostupnost bolesnicima tijekom cijelog dana (od 7 ujutro do 21 sat navečer) te potrebama hospitaliziranih bolesnika, što uključuje dostupnost laboratoriju tijekom vikenda i praznika.

Uz širenje mikrobiološke dijagnostike i standardizaciju dijagnostičkih postupaka u laboratoriju se kontinuirano i redovito prati osjetljivost bakterijskih izolata na antibiotike putem WHONET programa (globalna mreža za praćenje osjetljivosti bakterijskih izolata), redovito se prati potrošnja antibiotika u bolnici i ambulantno na nivou godine. Kao član Povjerenstva za sprječavanje bolničkih infekcija, odnosno Tima za bolničke infekcije, mikrobiolog aktivno sudjeluje u svim aktivnostima vezanim uz bolničke infekcije. Mikrobiološki laboratorij uključen je u rad Odbora za praćenje rezistencije bakterija na antibiotike u Republici Hrvatskoj od samog osnutka Odbora 1996.godine. Mikrobiološki laboratorij Zavoda uključen je u europski projekt EARSS (European Antibiotic Resistance Surveillance System) te podprojekt ESAC-a (European surveillance antibiotic consumption) u čijem djelokrugu se prati potrošnja antibiotika u domovima umirovljenika. Redovito provodi vanjsku kontrolu kvalitete, a od nedavno je započeo i s postupcima za akreditaciju određenih metoda u laboratoriju.

Cjelokupnu i vrlo polivalentnu dijagnostiku provode četiri tima koja čine specijalist mikrobiolog, laboratorijski inženjer te dva tehničara. Kroz sve godine postojanja težište se stavlja na kvalitetan rad te ulaganje u znanje svih djelatnika kroz tečajeve, simpozije, kongrese i ostale oblike stručnog usavršavanja.

1995. Higijensko-epidemiološka služba, do tada u sastavu Doma zdravlja postaje jedna od temeljnih djelatnosti Zavoda. U **Djelatnosti za epidemiologiju** na samom početku radio je jedan tim, zatim dva epidemiološka tima, a od 2010. ugovorena su tri. Temeljem Zakona ta djelatnost prikuplja prijave zaraznih bolesti i epidemija, prati njihovo kretanje, provodi i vrši nadzor nad provedbom preventivnih i protuepidemijskih mjera, distribuira i provodi nadzor nad provedbom obveznih cijepljenja, prikuplja planove potreba cjepitelja i izrađuje godišnji plan potreba cjepiva za Županiju. Mjesečno prati provedbu cijepljenja, potrošnju cjepiva te izrađuje mjesečne i godišnje izvještaje o potrošnji cjepiva. Priprema godišnji izvještaj o provedenoj imunizaciji za HZJZ. Provodi mjere za rano otkrivanje izvora zaraze i vrši zdravstveni nadzor nad kliconošama, zaposlenim i drugim osobama.

Poslovi u okviru higijensko-epidemiološke djelatnosti su raznovrsni. Neki od njih su epidemiološke intervencije, provedba Nacionalnog programa sprečavanja i suzbijanja tuberkuloze, i sve aktivnosti vezane uz Nacionalni program za Rome, izrada ostalih redovitih mjesečnih i godišnjih izvješća i planova po pitanju zaraznih bolesti, provedbe uzorkovanja vode i provedbe programa zaštite o štetnih čimbenika, provedba zdravstvenog odgoja ciljano vezano uz specifične probleme, provedba sanitarnih pregleda, provođenje zdravstvenog odgoja za osobe koje na svojim radnim mjestima dolaze u dodir s namirnicama te provedba poslova iz djelokruga rada zdravstvene ekologije - prezentiranje HACCP sustava korisnicima te provedba individualnog zdravstvenog odgoja o HACCP sustavu i skupna edukacija - tečajevi o HACCP-u, izrada planova i uzorkovanje voda, hrana, obrisaka predmeta, provođenje i nadzor nad provedbom DDD mjera (preventivne i protuepidemijske) i niz drugih aktivnosti.

Djelatnost za socijalnu medicinu, zdravstvenu statistiku i zdravstveni odgoj prošle je godine promijenila naziv u **Djelatnost za javno zdravstvo**, kada je po prvi puta u Mreži javne zdravstvene službe u Republici Hrvatskoj predviđen jedan tim za Međimursku županiju kojeg čini medicinska sestra više stručne spreme (bacc.ms) i liječnik specijalist epidemiologije ili javnog zdravstva. No, ta djelatnost u ZZJZ Međimurske županije djeluje od 1996. godine, a objedinjuje poslove medicinske statistike, socijalne medicine, promocije zdravlja, a od 2006. godine kada je u Republici Hrvatskoj pokrenut Nacionalni program za rano otkrivanje raka dojke koordinira taj program, a od 2008. godine i Nacionalni program ranog otkrivanja raka debelog crijeva. Odaziv na te programe je u našoj županiji najbolji u Hrvatskoj i iznosi 81% za program skrining mamografije te 29% za program ranog otkrivanja raka debelog crijeva.

U djelatnosti za javno zdravstvo prate se i analiziraju demografski, socijalno-ekonomski i vitalno-statistički podaci temeljem kojih se izrađuju zdravstveni pokazatelji koji su neophodni za procjenu zdravstvenog stanja pučanstva te za proces zdravstvenog planiranja, lokalno i nacionalno. Ujedno se prati organizacija i rad zdravstvenih djelatnosti te funkcioniranje zdravstvenog sustava. Djelatnici javnog zdravstva provode brojne programe promocije zdravlja te primarne, sekundarne i tercijarne prevencije kroničnih nezaraznih bolesti u kojima usko surađuju kako sa različitim disciplinama unutar zdravstvenog sustava tako i s drugim sektorima u županiji, sa regionalnom i lokalnom samoupravom, nevladinim udrugama i medijima. Od 2004.godine djelatnost je aktivno uključena u program «Rukovođenje i upravljanje za zdravlje u lokalnoj zajednici-Zdrava županija» gdje ima također koordinativnu ulogu, provodi brojne projekte u sklopu tog programa, a sudjeluje i u evaluaciji cjelokupnog programa.

Tijekom godina rada Djelatnost za javno zdravstvo ostvarila je značajne rezultate što je prepoznato od drugih pa stoga ističem priznanja koja je naš Zavod dobio zahvaljujući ustrajnom i vrijednom radu te djelatnosti:

- Godišnju nagradu Hrvatskog saveza sportske rekreacije „Sport za sve“ za 2009. godinu „Medalja za razvoj sportske rekreacije u Hrvatskoj“ za postignute rezultate i veliki doprinos u oblasti sportske rekreacije.
- Projekt «Promocija tjelesne aktivnosti i aktivnog načina života u Međimurskoj županiji» nagrađen je kao najbolji primijenjeni

projekt kojeg je Tim za zdravlje Međimurske županije realizirao nakon završene edukacije programa „Rukovođenje i upravljanje za zdravlje u lokalnoj zajednici“ u 2008. godini (SMDP Post Graduate Applied Management Improvement Award 2008.) te mu je pripala Plaketa Centra za kontrolu bolesti iz Atlante (Centar for Disease Control - CDC, Atlanta).

Početak siječnja 1998.g. **Školska medicina** postaje isključivo preventivna djelatnost koju provode specijalisti školske medicine u zavodima za javno zdravstvo. ZZJZ Međimurske županije tada preuzima tim školske medicine koji je do tada u Domu zdravlja obavljao integrativnu zaštitu školske djece. Zapošljavaju se još dvije liječnice koje odmah započinju specijalizaciju iz školske medicine te dvije medicinske sestre te se tako formiraju još dva tima koja će provoditi preventivnu zaštitu školske djece.

Prihvaćajući model rada u kojem je za dobru zaštitu školske djece neophodna suradnja zdravstvenog i obrazovnog sustava, tj. liječnika i škole provodi se program preventivnih i specifičnih mjera zaštite školske djece i studenata u svim osnovnim, srednjim i visokim školama u našoj županiji.

Tijekom godina ovakvog rada školska medicina postaje prepoznatljiv sudionik zaštite zdravlja mladih. Ističe se izuzetno dobra suradnja sa svim školama, ali i svim drugim zdravstvenim i nezdravstvenim institucijama i udrugama koje se bave mladima. Uspostavljena je zavidna komunikacija koja se ostvaruje na njima prihvatljiv i razumljiv način koristeći jezik mladih te modernu tehnologiju, uobičajena sredstva komunikacije ove populacije.

Uz provođenje obaveznih mjera kao što su cijepljenja, sistematski pregledi i screeninzi u našoj se djelatnosti provode i brojne aktivnosti usmjerene promicanju zdravih stilova života kroz zdravstveni odgoj i projekte koji se provode u suradnji sa školama, ali i drugim institucijama i udrugama. Nastojeći približiti školsku medicinu njenim korisnicima i olakšati dostupnost primjenjuje se savjetovani rad s mogućnošću neposrednog pristupa liječniku u ambulanti, ali i u školi.

Suvremena zdravstvena zaštita školske djece i mladih kod kojih je danas većina problema psihosocijalne naravi, često povezana s problemima u školovanju i odrastanju, bazira se na dobroj suradnji obitelji, liječnika i škole pri čemu je uloga školske medicine neizostavna.

Školska medicina sudionik je i pokretač brojnih uspješnih projekata u našoj županiji. Među njima su: projekti vršnjačke edukacije u sklopu prevencije ovisničkih ponašanja mladih: „Zajedno“, „Alkohol nije cool“, „Svaka droga je opasna-izaberi život“ te u sklopu programa Zdrava županija projekti: „Mladi i alkohol“, „Mladi i sredstva ovisnosti“, „Pokrenimo zajednicu u prevenciji ovisničkih ponašanja mladih“, «Najvažnija je obitelj», «Zajedno za bolje zdravlje djece i odraslih» te mnogi drugi.

Djelatnost za mentalno zdravlje, prevenciju i izvanbolničko liječenje ovisnosti najmlađa je djelatnost u Zavodu koja tek odnedavno ima i vlastiti tim (liječnik spec. školske medicine, srednja medicinska sestra), ali timski i multidisciplinarno radi već od 2003. godine. U timu surađuju stručnjaci različitih profila i iz drugih ustanova. Ta Djelatnost kao dio Zavoda za javno zdravstvo Međimurske županije u svojoj organizaciji i sadržajima rada objedinjuje aktivnosti zdravstva, socijalne skrbi, edukacije, psihoterapije, obiteljske terapije, pomoći u rješavanju drugih životnih problema ovisnika i njihovih obitelji te pružanje pomoći povremenim konzumentima i eksperimentatorima droga i njihovim obiteljima.

Stručni interdisciplinarni tim je nositelj i koordinator većine aktivnosti usmjerenih na smanjenje potražnje droge te planiranje provođenja preventivnih aktivnosti u čitavoj županiji. Osim liječnice spec. školske medicine te srednje medicinske sestre svi ostali stručnjaci uključeni u rad s ovom populacijom, dakle liječnik psihijatar, dva socijalna pedagoga, socijalni radnik i psiholog nisu stalno zaposleni u ovoj službi, već obavljaju posao prema ugovoru o djelu. Rad u Djelatnosti za mentalno zdravlje, prevenciju ovisnosti i izvanbolničko liječenje ZZJZ Međimurske županije organiziran je u dvije zasebne jedinice, Centar za ovisnosti (ambulanta za izvanbolničko liječenje) i Savjetovalište za mlade.

Program rada s ovisnicima i konzumentima uključuje nadzor nad provođenjem specifične medikamentozne terapije, liječenje i rehabilitaciju uz provođenje farmakoterapije i kontrolu apstinencije, dijagnostiku i liječenje, zatim uključivanjem obitelji u proces. Tijekom radnog vremena otvorena je i mogućnost telefonskog savjetovanja gdje mladi, njihovi roditelji te sve druge osobe mogu tražiti savjet, upute ili bilo koju drugu informaciju vezanu uz probleme povezane s bolešću ovisnosti. Osnovni pristup u organizaciji provođenja tretmana ovisnika i konzumenata je maksimalna individualizacija pristupa. Svakome potrebitom osigurana je pomoć i zaštita što svakako uključuje nadzor nad provođenjem specifične medikamentozne terapije, kontrolu urina, savjetovanje, psihosocijalnu pomoć, odlazak u terapijsku zajednicu, obiteljski tretman.

Rad u Savjetovalištu za mlade organiziran je jednom tjedno, utorkom, u vremenu od 16,00 do 20,00 sati, s ciljem pomoći mladima s rizičnim ponašanjem i članovima njihovih obitelji. U savjetovalište za mlade javljaju se djeca i mladi s emocionalnim problemima, mladi i njihovi roditelji s problemima u svladavanju školskog gradiva, djeca i mladi s poremećajima u ponašanju. Osnovu rada predstavlja savjetovani rad koji je podjednako usmjeren prema osobama koje već imaju probleme sa zlouporabom opojnih droga kao i prema mladima i njihovim roditeljima zainteresiranim za sve probleme vezane uz drogu.

Ukratko su predstavljene sve djelatnosti Zavoda koje provode brojne i različite aktivnosti u zdravstvenoj zaštiti pučanstva županije.

Tijekom godina rada Zavod za javno zdravstvo Međimurske županije prikuplja, obrađuje, analizira i interpretira podatke iz zdravstvenog sustava Međimurske županije, Državnog zavoda za statistiku te drugih ustanova. Svi navedeni podatci, kao i podatci svih djelatnosti Zavoda objedinjavaju se u publikaciji "Zdravstveno stanje pučanstva i rad zdravstvene djelatnosti u Međimurskoj županiji" koja je započela s izlaženjem 1996. godine. U kronološkom nizu od početka izlaženja nedostaju tri godine (2000., 2001., 2005.). U 2009. godini Publikaciji je dodijeljen ISSN broj, tj. međunarodni standardni broj serijske publikacije, čime se stvara i održava zapis o toj publikaciji u međunarodnom upisniku. U Publikaciji su prikazani opći podatci o županiji, demografski te podatci o smrtnosti, pobolu i korištenju zdravstvene zaštite. U županiji se bilježi značajan pad smrtnosti od kardiovaskularnih bolesti te porast smrtnosti od malignih bolesti i samoubojstava. Smrtnost dojenčadi je u Međimurskoj županiji godinama bila viša od prosjeka Hrvatske zbog visoke smrtnosti dojenčadi romske nacionalnosti, premda se registrira značajan trend pada. Rezultati provedbe obveznog cijepljenja pokazuju da već godinama postizemo zakonom propisan potreban obuhvat cijepljenih, uz povoljnu epidemiološku situaciju. Odaziv na programe za rano otkrivanje raka je u Međimurskoj županiji najviši u Hrvatskoj. Broj stanovnika na jednog zdravstvenog djelatnika je u Međimurskoj županiji daleko veći nego što je prosjek Hrvatske (2008. godine - 122:84). U županiji je jedna stacionarna zdravstvena ustanova - Županijska bolnica Čakovec, koja ima samo akutne krevete, a zbrinjava 81,3% (2008. god.) bolnički liječenih pacijenata, najviše od svih županijskih bolnica. Županija ima samo jedan Dom zdravlja (DZ Čakovec) uz Hitnu medicinsku pomoć stacioniranu u gradu Čakovcu. Konstantno se u HMP bilježi porast broja intervencija u ordinaciji i sanitetskih prijevoza, uz isti broj liječničkih timova. 2008. godine su 54 ordinacije obiteljske medicine bile u zakupu (od 55), a potpisani su ugovori za koncesiju. Odnos broja pregleda u djelatnosti PZZ i specijalističkih pregleda je u Međimurskoj županiji povoljniji nego u Hrvatskoj (3:1 u odnosu na 1,8:1), premda se iz godine u godinu bilježi sve veći broj pregleda u polikliničko-konzilijarnoj djelatnosti. Raste i broj pacijenata liječenih u Županijskoj bolnici Čakovec, ali je vrijeme liječenja sve kraće (u 2008. je prosječna dužina liječenja iznosila 6,47 dana). Nažalost, jasno izražen problem nedostatka liječnika zadnjih godina u Hrvatskoj nije zaobišao niti Međimurje. Problem se osobito uočava u Županijskoj bolnici Čakovec, čiji su pojedini odjeli suočeni s nedostatkom specijalista. Podaci izneseni i obrađeni u Publikaciji pružaju dobar uvid u organizaciju zdravstvene službe u Međimurju, objedinjavaju skup vrlo vrijednih podataka, pokazatelja i kretanja zdravstvenog stanja pučanstva u Međimurju.

Publikacija je namijenjena različitim profilima stručnjaka i za različite potrebe. Uz to što je vrijedan izvor relevantnih podataka za liječnike i različite profile stručnjaka iz područja zdravstva, iznimno je vrijedna i za lokalnu političku zajednicu pri donošenju odluka o zdravstvenim prioritetima, planiranju intervencija na području zdravstva. Prilikom donošenja važnih odluka glede zdravstvene politike u regiji potrebno je respektirati sadržaj Publikacije.

Uz suglasnost Županijske bolnice Čakovec i Doma zdravlja u jesen 2008. godine započela je adaptacija Paviljona 4 u bolničkom krugu kojeg dijele sve tri zdravstvene ustanove. Već naredne godine u proljeće uspješno je završila adaptacija zgrade u kojoj je bila smještena većina djelatnosti Zavoda. Uređenjem su sve djelatnosti dobile primjerene, ugodne i funkcionalne prostore za rad, a bolesnicima i vanjskim korisnicima omogućen je pristup bez barijera i olakšano kretanje unutar zgrade. Po prvi puta su sve djelatnosti Zavoda okupljene na jednom mjestu u jedinstvenom prostoru donoseći tako poboljšanje usluga i standarda.

Na tragu iznesenog, osobito ističem redovitu, kontinuiranu edukaciju različitih stručnih profila, osobito liječnika unutar Zavoda s ciljem proširivanja znanja, praćenja stručnih kretanja te pružanja kvalitetne zdravstvene skrbi našem stanovništvu.

Zavod je nositelj brojnih stručnih aktivnosti kao što su stručni sastanci za liječnike iz primarne zdravstvene zaštite, organizator javnih tribina, konferencija za medije i ostalih oblika stručnog djelovanja. Trajna izobrazba i usavršavanje djelatnika vertikala je profesionalizma. Zavod u svom radu uspješno surađuje s javnim medijima putem kojih važne informacije, upute ili preporuke nalaze svoj put do stanovnika Međimurja. Također putem web stranice našeg Zavoda i e-mail adrese u kontinuiranom i dinamičnom smo odnosu s našim sugrađanima, korisnicima i suradnicima.

Temeljem ovih spoznaja možemo utvrditi da se u prvih petnaest godina izgradio ZZJZ Međimurske županije u respektabilnu i hvale vrijednu ustanovu koja radi na boljitku, razvoju i unaprjeđenju javnog zdravstva cjelokupne županije i svekolikog pučanstva.

Visokoobrazovani kadrovi, timski pristup, usklađenost među djelatnostima, postavljeni ciljevi i vrijedan rad svih zaposlenika govore i o budućnosti naše ustanove, kao vrijedne sastavnice života lokalne zajednice, kojoj je briga o zdravlju pučanstva na prvom mjestu.

Marina Payerl-Pal, dr.med.
Ravnateljica Zavoda za javno zdravstvo Međimurske županije